

Георги Илиев

Благодаря на г-н Георгиев.

Ще се опитам накратко да ви запозная с дейността на комисията, като дам сведения за някои нейни резултати, начина по който работи, необходимите законодателни промени за нейното по-нататъшно и по-добро функциониране, както и ще отговоря на възникналите въпроси в една открита дискусия.

Като мярка в борбата с организираната престъпност в България през 2005 г. беше приет законът за отнемане на имущество, придобито от престъпна дейност и беше създаден един специализиран орган за неговото прилагане: Комисията за установяване на имущество, придобито от престъпна дейност. По този начин в българския правен ред беше въведен един нов способ за противодействие на организираната престъпност и корупцията, а именно чрез атакуване на икономическите облаги, реализирани чрез тези форми на престъпна дейност.

Комисията е специализиран държавен надведомствен орган за установяване на имуществото – наблягам на това – за установяване на имуществото, а не за отнемане. Става дума за установяване на имуществото на лица, за които са налице определени условия, визирани в чл. 3 на закона /малко по-нататък ще се спра подробно на това какви са тези условия/. Т.е. срещу кои лица комисията има правомощие да извършва проверки, да образува производства за установяване, обезпечаване и респективно отнемане на имущество. Самата комисия е колегиален орган, който се състои от 5 члена – председател на комисията, който се назначава от министър-председателя; заместник-председател и двама от членовете се избират от НС, а петият член на комисията се назначава от президента. Както виждате, обхванат е един широк спектър от институции. Дейността на комисията се осигурява от обща и специализирана администрация. Специализираната администрация е структурирана от функционални и териториални дирекции. Същинската работа по проверката на имуществото се извършва от териториалните дирекции: те събират доказателства, а инспекторите-юристи и директорите със същото образование осъществяват процесуалното представителство пред съдилищата. Целите на закона са ясни – предотвратяване и ограничаване възможностите за извличане на лични облаги от престъпна дейност и предотвратяване разпореждането с имущество, придобито от такава дейност. Кои са предпоставките, както казах по-горе, за да се образува едно такова производство за установяване на имущество? На първо място, спрямо обследваното лице трябва да има образувано наказателно производство. По някои от разпоредбите, които са визирани от закона, това са определени престъпни дейности по НК. Предвидена е законова възможност да се образува производство за установяване и при условие, че наказателното производство не е започнало или е прекратено поради смъртта на дееца. На второ място също така е и влязла в сила присъда. Освен това трябва да има обективни данни за това, че деецът притежава имущество на значителна стойност. Според закона за отнемане на имущество от престъпна дейност значителна стойност е имущество над 60 хиляди лева. За това имущество да се прави основателно предположение, че е придобито от престъпна дейност, доколкото за него не е установен законен източник. Тези обективни данни трябва да бъдат събрани в хода на проверката, а самата проверка се образува след получаване на уведомление за влязла в сила присъда или висящо наказателно производство, респективно от органите на досъдебното производство или от съда за влязла в сила присъда. Законодателят е предвидил, че образуване на производство за установяване на имущество от престъпна дейност става в случаите на висящо производство и осъдителна присъда, като визираните престъпни състави в закона, спрямо които има право комисията да

извършва проверки и респективно да образува производства за възстановяване на имущество, са следните /ще изброя част от тях/: тероризъм, убийство с користна цел, измама, склоняване към проституция, търговия с оръжие, изпиране на пари, организиране и ръководене престъпна група по чл. 321. В статистиката, която комисията води прави впечатление, че през последната година, повечето от производствата все по-често съдържат този член 321 от НК, който засяга организираната престъпна група. Проверката по вида на този закон е скрепена със срок, който е десетмесечен, а с решение на комисията може да бъде удължен с още 3 месеца. Органи на комисията, които осъществяват тази дейност са териториалните дирекции, с респективно териториалните директори в тях, и инспекторите. В хода на производството същите следва да извършат проверки и да съберат доказателства за цялото имущество на обследваното лице, на територията на цялата страна. Проверката обхваща имуществото, включително движими имоти, МПС, банкови сметки, дялове, дялово участие в търговски дружества, трансформация на имуществото, доходи на заподозряното лице, платени от него публично правни задължения, обичайни извънредни разходи, да не влизам в подробности за това каква сума за ток е платил, какви са му разходите за пътувания в чужбина, данъчните му декларации и други разходи, които имат значение за изясняване произхода на имуществото. Много пъти ни е задаван въпрос, даже и при последните дебати в НС, дали това отнемане не припокрива конфискацията по наказателния закон. Специфичното е, че законът предвижда предмет на отнемане на имущество да не бъдат само притежаваните лично от лицето имущества, но и притежаваните от контролирани от него юридически лица, имущество на съпруга, роднини по права линия, без ограничение степените, по сребрена линия и по сродство до втора степен включително, при условие, че им е прехвърлена през проверявания период и те са знаели, че то е придобито от престъпна дейност. Това се предполага до доказване на противното. Сега ще се отклоня малко. През септември месец беше отхвърлен законопроект в НС за допълнение и изменение на закона. Един от мотивите да се отхвърли този законопроект беше /според тях, аз не съм на същото мнение/, че се разширяват правомощията на органите на комисията, ако ѝ се позволи да обследва имуществото на трети лица. А при нас все по-чести са случаите, когато дадено имущество, за което ние предполагахме, и като ищци в съответното гражданско дело, твърдим, че е придобито от престъпна дейност, лицата, срещу които се извършва проверка, не придобиват на свое име имущество, а го придобиват директно на името на трето лице. Тука вече е много сложен въпросът как ще се докаже тази взаимовръзка. А също така се изключват и част от сделките, които са при трансформация на имуществото. Имаме интересни случаи с неравностойни замени на имущество. Мога да дам примери от българското Черноморие, където три ниви с достатъчна квадратура впоследствие са придобили ново предназначение и са заменени от т. нар. „знакови лица“, т. е. от популярни имена в българското общество за един мобилен апарат. Имаме случай на замяна за гардероб. Естествено, пак в Южното Черноморие. Не си спомням колко точно декари, но според колежката излизаха около 20 дка за един гардероб. И моментално възниква въпроса дали този гардероб е от някакви ценни метали или пък е с някаква антикварна стойност. Имаме и замени за музикална уредба. В тези случаи сме възприели принципа, а и закона ни дава тези правомощия, че сделките извършени с имущество придобито от престъпна дейност са недействителни по отношение на държавата, тъй като целта на самите сделки е прикриване на незаконния произход на това имущество. Според мен в подобни сделки, комисията, чрез своите правомощия и действия е основен орган в борбата с прането на пари.

Ако се върнем отново на отнемането, то се извършва чрез съдебно решение. Питали са ме, и сега ме питат: защо не го отнемате това имущество, какво правите, че не го взимате? И тогава, и сега, отговарям еднакво: отнемането се извършва чрез съдебно решение. Като мотивираното искане има действие на искова молба. Гражданското дело се образува пред окръжен съд по местонахождение. Законът изрично забранява да се депозира мотивирано искане за отнемане при условие, че срещу обвиненото лице няма влязла в сила осъдителна присъда. Т.е. да го кажем с по-обикновени думи: нашите органи могат да извършват проверка когато лицето е привлечено като обвиняем и могат да искат от съда, чрез свое определение да наложи обезпечителни мерки за възбрана или заповед, но не може да се внесе иск за отнемане, без лицето да има влязла в сила присъда и то по-точно присъда по определени престъпни състави, които ги споменах по-нагоре. Първоинстанционният окръжен съд заседава в открито заседание и се произнася с решение, което подлежи на обжалване. Това означава едно триинстанционно производство с възможност за защита на лицето, което притежава подлежащите на отнемане имущества, съобразно принципите на състезателното начало при спазване на процесуалните възможности, предоставени от закона и при условие, че лицето изчерпи своите възражения срещу иска за отнемане от първоинстанционното производство. Законът за отнемане на имущество, придобито от престъпна дейност е специален закон с особено производство, включващо две фази. От една страна производство за установяване на имущество и от друга страна съдебна фаза, която се движи в обща процедура, уредена в ГПК. По същество този закон има характер на репресивен закон, тъй като предвижда отнемане на имущество, което е частна собственост. Но за което са налице данни че пряко или косвено е придобито от престъпна дейност. И тук това е важно и искам да отбележа, да наблегна на него, че според нас гарантираните от Конституцията права на българските граждани са спазени. Тъй като в хода на съдебната фаза, при условията на гражданския процес лицето може да се използват всички процесуални възможности според ГПК да докаже законовия произход на имуществото. Искане накратко да се спра на разграничаването между конфискацията на имуществото като вид наказание по наказателния закон и отнемането на същото по специалния граждански закон за отнемане на имущество, придобито от престъпна дейност. При по-голямата си част в наказателните закони конфискацията е предвидена като вид наказание. За някои престъпления обаче конфискацията изобщо не може бъде наложена, тъй като тя не е предвидена като наказание. В тези случаи единствената възможност за държавата да отнеме имущество, придобито от такава престъпна дейност, е наличието на този закон. За друга част от престъпленията конфискацията е предвидена като наказание за извършено престъпление, но само като кумулативна възможност. С други думи, заедно с налагането на друг вид наказание, което най-често е лишаване от свобода, може да се извърши и конфискация на част или на цялото имущество на лицето, на виновния. Съдът е този, който преценява дали да наложи или не този възможен начин на наказание за конкретното извършено престъпление. В тези случаи, ако наказателният съд е преценил да не налага конфискация като наказание по Наказателния закон, комисията и законът, чрез който е създадена се оказват единствената възможна форма да се отнеме това имущество, да се санкционира имуществено дееца. Ако съдът е присъдил конфискация, пак това не изключва цялото приложение на закона, това е така защото на първо място съдът може да не е отнел цялото имущество, а части от него, а и защото съдът отнема само имущество, което лично принадлежи на лицето по наказателния закон. В случая имуществото, включено в имуществото на контролирано лице, прехвърлено на съпруг, на роднини по права и съребрена линия, на не навършилите пълнолетие деца, имущество, което е семейна имуществена общност, когато не може да се установи

принос на съпруга при придобиването му, също подлежи на отнемане по закона за отнемане на имущество, придобито от престъпна дейност. По този начин отговарям и на някои твърдения относно припокриване дейността на комисията с тази на други органи.

Накратко сега какво е направила до този момент комисията. За да не се увеличае в статистики, няма да разделям дейността по години, а ще го покажа като факти, обхващащи общата стойност на обезпеченото имущество от Комисията за установяване на имущество от създаването ѝ на 8 август 2005 и същинската ѝ работа от началото на 2006, за период от приблизително около три години. Общата стойност на обезпеченото имущество към настоящия момент е над 135 милиона лева. Или по-точно 135 800 000 лева. Това е имуществото, което е обезпечено с определение на съда по искания от комисията. За нас това е един значим факт, че тези 140 милиона са престъпен актив, с който на този етап лицата, които са го придобили, не могат да разполагат. В по-късен етап съдът ще прецени каква част от това имущество може да бъде отнето. Общият брой на заведените дела за отнемане, а това значи, че във всичките случаи вече задължително имаме влязла в сила осъдителна присъда с изключение на чл.3 ал.2 до момента е 88 на обща стойност над 56 милиона. По-точно това са 56 150 000 лева. Т. е. до месец октомври 2008г. за по-малко от три години комисията е предявила 88 иска за отнемане на имущество. По-нагоре споменах, че производството е триинстанционно, така че всички знаем колко време е необходимо за едно гражданско дело да мине през първа, втора и трета инстанция. И, че едва ли не незабавно може на едно лице да му се отнеме имуществото са нереалистични. До настоящия момент има постановени 7 решения на първа инстанция за отнемане на имущество, които са на обща стойност 3.5 млн. лева. Налице е и едно първоинстанционно решение, потвърдено и на въззивна инстанция от Апелативен съд, очакваме крайната трета: Касационният съд да се произнесе и тогава вече това имущество действително ще бъде отнето. Една от празнотите в закона е, че не е регулиран въпроса какво се случва с действително отнетото имущество. Предполагам, че то ще мине по реда на Агенцията за държавни вземания. Органите на комисията са запознати с действителната стойност на имуществото, изказвам становището, че най-добре би се защитил държавния интерес, ако комисията впоследствие осъществява действия свързани с разпореждане на отнетото имущество.

Не се отчита обстоятелството, че отнемането става по силата на съдебно решение след дълъг и тежък граждански процес. Относно въпросите дали делата са бавни или бързи, бих казал, че делата се движат нито по-бързо, нито по-бавно от обичайното време, което отнемат дела с голям материален интерес по линия на ГПК. Бих споменал и конкретните належащи законодателни промени. На първо място е необходимо да се разшири обхвата на закона с включване на текстове от НК. Само ще изброя накратко само 5-6 от тях: злоупотреба с доверие, търговия с акцизни стоки в нарушение на установения режим, иманярство и трафик на културни ценности, както и нещо много важно – престъпление по служба, описано в член 282, който в момента не фигурира в закона. Има достатъчно данни и за лица, привлечени като обвиняеми, а също и за такива с присъди, които чрез престъпления по служба са придобивали имотни облаги. Компютърните престъпления също би трябвало да се включат. Също и незаконният трафик с органи и т.н. Тук би било интересно и едно такова предложение, което може би ще предизвика различни реакции: да се обсъди проблемът за създаване на условия за изключване на възможности за водене на престъпен начин на живот. Т.е. производство по този закон да може да бъде образувано и срещу лица, които за определен период от време, да кажем 5-10 години, имат постановени и влезли в сила осъдителни присъди за извършени тежки умишлени престъпления от общ характер. Независимо дали тези

престъпления попадат в чл. 3 на споменатия закон за отнемане на имущество. Т.е. ако лицето има повече от три присъди би трябвало комисията като един репресивен орган да установи имуществото, да се прецени дали е на значителна стойност и дали са налице законни приходи за придобиването му. Трябва да се регламентира в закона и начинът на определяне стойността на имуществото, а именно по пазарна стойност към момента на неговото придобиване. За това дадох и примерите за заменките, ние знаем на какви цени се осъществяват и на какви изповядват реално сделките. Данъчните оценки са в пъти по-малки. Макар че сега има една инициатива, мисля, че вече се прие на първо четене по предложение на Финансовото министерство, за промени в закона с цел повишаване на данъчните оценки. Но има категорични разлики между стойността по документи и действителната пазарна стойност на имуществото. Всичко това е с цел да се прикрие реалната стойност на имуществото и да се избегне плащането на дължимите данъци. Друго, което е важно: а и прави впечатление е значителната стойност, за да започне работа по закона и тя е 60 хиляди лева. Това е висока сума. Тъй като при подобни методи на конфискация във Великобритания и Ирландия и 1000 паунда, доколкото разбрах от професор Леви, са достатъчни, за да бъдат конфискувани. Има и наложителна промяна, свързана със срока за предявяване на мотивираното искане за отнемане в полза на държавата, който следва да бъде един месец от влизане в сила на осъдителната присъда срещу обвиненото лице. В днешния ни панел не мога да си спомня кой повдигна въпроса, че различни разпоредби в различните закони си противоречат. Съгласно член 390 от ГПК съдът определя едномесечен срок от постановяване на определението за налагане на обезпечителните мерки за внасяне мотивирано искане за отнемане. Сами разбирате, че при този едномесечен срок, когато по наше искане са наложени обезпечителни мерки и е възбранено и запорирано имуществото на лицето, имаме право да внесем искането за отнемане след влизане в сила на осъдителната присъда. При един такъв едномесечен срок вероятността да има такава осъдителна присъда е никаква. Какво следва? Следва или служебно да се снемат обезпечителните мерки, или да се подават молби за удължаване на срока, или обжалване, което не знам доколко е правилно. Но търсим различни начини. И нещо много важно, самото лице, след уведомяването му за наложени обезпечителни мерки и няма влязла в сила присъда, поради което обезпечителните мерки след един месец отпадат, е запознато достатъчно добре с несъответствията между двата закона. И всеки един от нас би преценил какво би направило лицето с това имущество повече да не попадне под ударите на този закон. Това беше също едно от нещата, които бяха внесени за промени в закона, но явно в НС не се обърна толкова внимание на тях и не бяха приети. По-скоро, според мен, тези промени са въпрос не толкова на законодателна инициатива, а на липсата на политическа воля да бъдат извършени. Друг интересен факт е, че косвен резултат от работата на комисията е стремежът на организираната престъпност да изкара сивите си, незаконно придобити приходи, на светло, като ги легализира чрез облагане с данъци. Доколко е правилно, не мога да взема отношение, но все пак е един положителен момент, че съществува притеснение от такъв орган, и притеснение, че този орган работи. Какво друго бих споделил? Тъй като беше отхвърлен законопроектът от различни лица и от различни политически кръгове, вкл. и от експерти, се даде едно предложение да бъде изменена философията на закона. Т.е. от закон за отнемане на имущество, придобито от престъпна дейност да се допълни: „и друга незаконна дейност“. Като в „друга незаконна дейност“ трябва да попадне, както казах, престъпният начин на живот, нарушаване на императивни разпоредби на митническото и данъчно законодателство. Бяха проведени няколко срещи с органите на митниците и на данъчните органи, в тях го има това съгласие, включително е изработен и един такъв проект. Тука е много сложен въпросът със

сезирането – по какъв начин ще бъдат сезирани органите на комисията и как да се извършват тези проверки. И мисля, че занапред, следващата година може би, това ще бъде един от законопроектите, който ще се внесе в НС и ще има доста работа по този проблем. Що се отнася до въпроса, че е по-добре да се обследва едва ли не всяко имущество, мисля, че първо комисията не разполага с такъв капацитет и второ, че трябва да има някакви, както сега съществуват, критерии. Иначе просто е невъзможно. Другият вариант е просто една национализация, която знаете, че е връщане назад и не е възможна. Благодаря за вниманието.